

Emil Blytgen-Petersen: Frie Danske i London 1940-45. Kbh., Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1977. 249 s.

Blytgen-Petersen tilhørte den gruppe af danske udenrigskorrespondenter der arbejdede i London før den 9. april 1940, og som blev et vigtigt salt i opbygningen af den frie danske bevægelse i Storbritannien under krigen. Flere af dem gik ind i det britiske informations- og propagandaapparat (Terkel M. Terkelsen og Tillge-Rasmussen f. eks.), men Blytgen-Petersen lagde sine hovedkræfter i det danske arbejde som medlem af Det danske Råds arbejdsudvalg (fra september 1940) og som redaktør af Rådets blad »Frit Danmark« – ikke at forveksle med hjemmefrontsorganet af samme navn. Han var således en centralt placeret person, der burde have noget at fortælle.

Efter at flere af »de frie danske« nu har skrevet deres erindringer er det blevet Blytgen-Petersens tur, med en bog om tiden i London, og med hovedvægten på perioden indtil 1942. Af forordet fremgår det ubestemt at en del af manuskriptet lå klart allerede under krigen, og man gætter på at det drejer sig om det store afsnit der skildrer Rådets udadvendte aktiviteter i en lang revue over banketter, udstillinger og frokoster, og med mange talereferater af danske og britiske honoratiores. Fra en faghistorisk synsvinkel – og det er vel den der tæller her – forekommer disse mange sider stærkt forældede, og mere passende for et publikum i befrielsessommeren 1945. Stort set svarer kapitlerne og de mange fotos da også til Blytgen-Petersens halvhundrede siders store bidrag til det af Vilh. la Cour redigerede trebinds værk »Danmark under besættelse«, der udkom i 1946. På bagsmækken hedder det om *Frie Danske i London*, at bogen efter sagkyndiges udsagn bringer meget nyt og interessant førstehånds-stof af historisk betydning, men det turde nu være en overdrivelse. Vi får et indblik i striden i 1941 omkring arbejdsudvalgets formand, Anker-Petersen, om propagandalinjen hjemover; vi får et indtryk af den forsigtighed hvormed de frie danske måtte manøvrere i forhold til gesandtskabet endnu sent i 1940, og den ængstelse der herskede selv indenfor Rådet for ikke at komme til at skade det officielle Danmark; og vi får en fornemmelse for det næsten totale mørke der lå over hjemmefrontens forhold endnu langt ind i 1942. Men ellers er der ikke meget nyt at hente i denne uproblematiserede fremstilling – om relationerne til Foreign Office, hvis status quo-politik i forholdet til Danmark nu kan rekonstrueres via arkiverne, om spændingerne mellem »direktørerne« i Rådet og deres største medlemsgruppe og væsentligste aktiv, de danske søfolk, om »det unge oprør« indenfor Rådet, om forholdet til Kauffmann, og om hele arbejdet på de interne linjer. Nu lægger Blytgen-Petersen aldrig skjul på at hans arbejde først som sidst er tænkt som en hyldest til det kæmpende England – vartegnet er forsiddens billede af St. Paul's midt i blitzens flammehav – og det må naturligvis fremme harmoniseringen. Bogen slutter med to kapitler om henholdsvis Rådets formand Krøyer-Kielberg og om Christmas Møller. Når man nu ved hvor snævert og kammeratligt Blytgen-Petersen arbejdede sammen med Christmas Møller er det dobbelt ærgerligt, at resultatet kun er blevet et helteportræt.

Hans Kirchhoff

Anders Ture Lindstrøm: Landet Slesvig-Holstens politiske historie i hovedtræk 1945-1954. Flensborg, 1975. 200 s. med noter og person- og sagregister.

Udviklingen fra kaos i år nul – 1945 – til 1955, med en efterskrift om tiden frem til 1963, da »Slesvig-Holsten var blevet et land mellem de andre forbundslande i Forbundsrepublikken« er temaet for A. T. Lindstrøms bog. Forfatteren har villet koncentrere sig

om »hovedlinjerne i det slesvig-holstenske samfunds udvikling« i et forsøg på at give en kritisk fremstilling af denne periode i vort »nabolands« historie.

Der er tale om en oversigtsfremstilling, og som sådan må værket betegnes som velfungerende med enkelte forbehold. Stilen er flydende og letlæselig, og læseren får et klart indblik i en række af de hovedproblemer, som prægede slesvig-holstensk politik i årene efter 2. verdenskrig: historien bag forbundslandet Slesvig-Holstens oprettelse, den britiske besættelsespolitik, genoprettelsen af de politiske partier og de forskellige landsregeringers forsøg på at sikre Slesvig-Holstens økonomiske og politiske overlevelse. Alt dette behandles klart og instruktivt.

Lindstrøms hovedinteresse har dog tydeligvis ligget på to – ikke mindre interessante – områder, nemlig flygtningespørgsmålet og den danske »separatisme« i Sydslesvig. Især det sidste aspekt behandles grundigt, men – og det skal understreges – i overensstemmelse med forfatterens udgangspunkt, den slesvig-holstenske synsvinkel. Ikke desto mindre forekommer forholdet mellem de danskorienterede socialdemokrater i SPF¹⁾ og SPD²⁾ resp. det danske socialdemokrati at have fået tilmålt et vel rigeligt antal sider. Dette skyldes utvivlsomt udover forfatterens personlige engagement i denne problemstilling materialesituationen, idet det netop på dette felt takket være Sydslesvigsk Forenings arkiv og Hans Hedtofts Sydslesvig-papirer har været muligt for Lindstrøm at trænge dybere ned i problemerne. Man kunne faktisk ønske sig, at denne del af bogen i stedet var blevet publiceret som en særskilt artikel.

Ser man bort fra grænse- og mindretalsproblematikken, der er relativt grundigt kulegravet, er manglen på videnskabelige behandlinger af slesvig-holstens historie efter 1945 – ja efter 1920 – påfaldende,² og samtidig har det med få undtagelser ikke været muligt for Lindstrøm at få adgang til utrykt arkivmateriale. Hans opgave har derfor været den pionerindsats at sammenstykke en oversigt, som andre efter ham vil kunne tage som udgangspunkt og bygge på. Takket være eksistensen af grundige behandlinger af hans hovedtemaer på forbundsplan har det været muligt hele tiden at sætte de slesvig-holstenske særtræk i relation til den samlede (vest-)tyske udvikling.

Skal man kritisere Lindstrøm, må det være for, at han kun i begrænset omfang synes at have været opmærksom på pressen som kilde. Aviserne kunne ganske givet have bidraget til at udjævne nogle af de skævheder i materialets struktur, der har forplantet sig til fremstillingen, og som forfatteren kun delvis kan lastes for. Den vigtigste svaghed ved Lindstrøms arbejde må siges at ligge i dispositionen. Det kan til tider være vanskeligt at finde den røde tråd, og mens f. eks. flygtningeproblemet og landbrugspolitikken er forholdsvist grundigt behandlet, er industrien – ja den samlede sociale og økonomiske udvikling – temmelig stedmoderligt behandlet, også set fra Lindstrøms politiske synsvinkel. De forskellige regeringers økonomiske politik behandles ikke i sammenhæng, ligesom det præsenterede statistiske materiale forekommer noget tilfældigt udvalgt.

Disse kritiske bemærkninger skal imidlertid ikke overskygge bogens vigtige positive betydning. Med Lindstrøms fremstilling har vi langt om længe fået en bred skildring af den politiske udvikling i vort »ukendte naboland« mellem Skelbækken og Elben, der uden tvivl, som håbet af forfatteren, ikke blot vil blive suppleret med videnskabelige undersø-

¹ Sozialdemokratische Partei Flensburg (SPF).

Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD).

² Undtagelsen er Kurt Jürgensens fremstilling: Die Gründung des Landes Schleswig-Holstein nach dem Zweiten Weltkrieg. Der Aufbau der demokratischen Ordnung im Schleswig-Holstein unter dem ersten Ministerpräsidenten Theodor Steltzer 1945–1947. Geschichte Schleswig-Holsteins, Bd. 8, Beiheft. Neumünster 1969.

gelses og udgivelser, men som også vil præge disse. Lindstrøms kritiske og samtidigt nøgterne forhold til slesvig-holstensk politik vil gøre det vanskeligt at fortie eller bagatellisere en række mindre »europæiske« aspekter af den slesvig-holstenske udvikling efter 2. verdenskrig i den fælleseuropæiske forbrødrings navn.

Carsten Mogensen

Gustav Jonasson (under medvirken af *Lars Sköld*): Per Edvin Sköld 1946–1951. *Studia Historica Upsaliensia*, Distribution Almqvist & Wiksell, Stockholm 1976.

Per Edvin Sköld var medlem af den svenske riksdags andetkammer fra 1917 til 1964 og minister på skiftende poster i socialdemokratiske regeringer i 23 år.

Bogen rummer hans optegnelser af forskellig karakter, små sammenhængende fremstillinger og egentlige dagbogsoptegnelser, fra årene 1946–1951, samt 7 historiske studier af begivenheder, som Skölds optegnelser kan bidrage til at belyse. Det er problemstillinger i disse års svenske politik, specielt de snævrere parlamentariske krisesituationer ved ministerskifter og regeringsforhandlinger.

For danske læsere vil bidraget om de nordiske forsvarsforhandlinger i 1948–49 nok være det mest interessante. Sköld beretter f. eks., at udenrigsminister Gustav Rasmussen ville forbande den dag Danmark kunne blive tvunget til at tilslutte sig en vestlig stormagtsalliance.

Ingen af de 7 studier betyder en omkalfatring af opfattelsen, som den har dannet sig i forvejen. En lille sten sættes her og der bedre på plads eller flyttes en smule. Det er professionelt arbejde, hvor Gustav Jonasson omhyggeligt gør rede for, hvad han har haft adgang til på hvilket stadium i sit arbejde, f. eks. at det relevante bind af Tage Erlanders erindringer udkom i slutfasen af arbejdet med den foreliggende bog. Det er ikke overraskende, at Sköld og Tage Erlander har interesseret sig for de samme begivenheder, heller ikke at Gustav Jonasson i de 7 studier beskæftiger sig med de samme ting.

Der er ganske oplagt en risiko ved at lade problemstillingerne i den grad bestemme af, hvad politikerne selv var optaget af og hvad de selv opfattede som spændingsfyldte forhandlingsfaser. Det er ikke givet, at interessen langvarigt kan samle sig om, nøjagtigt hvilke socialdemokratiske top-politikere der gjorde hvad i de få dage, hvor Tage Erlander blev Per Albin Hanssons efterfølger.

På den anden side skal man næppe undervurdere politikeres egen evne til – allerede mens begivenheder står på – at erkende, at nu sker der noget vigtigt. Den politiske polemik kan til tider efterlade aldeles ligegyldige spørgsmål til historikernes opklaringsarbejde, men lige så hyppigt har den grebet fat i udviklingens afgørende led.

Under alle omstændigheder bidrager de samtidige optegnelser, erindringerne og historikernes arbejde med sådanne episoder til en sikrere erkendelse af den parlamentariske koreografi. Sådant erkendelse er der både i Gustav Jonassons studier og – unægteligt mere fornøjeligt skrevet – i Skölds optegnelser.

Henrik S. Nissen

Klaus Jørgensen: »Hjælp fra Danmark«. En studie i dansk u-landspolitik 1960–71. *Odense University Studies in History and Social Sciences*, vol. 40. Odense Universitetsforlag 1977. 440 s. 92,00 kr.

Den foreliggende bog er identisk med en licentiaatshandling, som Klaus Jørgensen har udarbejdet ved Odense Universitet 1973–76. Der foreligger efterhånden en pæn portion